

Kultúrne pamiatky pri hodnotení kvality životného prostredia vidieckych sídel v okrese Trnava

Moyzeová, M.: Cultural Monuments in the Assessment of the Environmental Quality of Rural Settlements in Trnava District. *Životné prostredie*, 2019, 53, 1, p. 26–31.

Monuments enhance the cultural and historical significance of Slovakia because their high cultural value provides precious proof of our history. These monuments form research subjects for experts from different spheres; especially landscape ecologists. This paper therefore presents an example of landscape-ecological assessment of environmental quality in Trnava district rural settlements. The environmental quality is positively influenced by the presence of cultural monuments, and this quality is assessed by combined methods of positive socio-economic phenomena in nature conservation, natural resources, cultural-historical resources and the environment. The sociological survey conducted via questionnaires addressed to mayors of rural settlements forms part of this assessment, and this paper contains replies where respondents present their opinions on cultural monuments associated with local environmental quality.

Key words: rural settlements, environmental quality, landscape-ecological assessment, positive socio-economic phenomena, cultural-historical resources, cultural monuments, sociological survey

Kvalita životného prostredia závisí od vplyvu človeka a ľudskej spoločnosti na krajinu, jej zložky a prvky. Doterajšie hodnotenia vplyvov človeka na krajinu sa vyvíjali od izolovaného hodnotenia vplyvov na jednotlivé zložky krajiny ku komplexnému hodnoteniu krajinného priestoru ako celku. Takéto komplexné hodnotenia zahŕňali hodnotenie vplyvov ľudských aktivít na ekologickú stabilitu krajiny, biodiverzitu, prírodné a kultúrnohistorické zdroje a bezprostredné životné prostredie človeka. Krajinnoeologický prístup k danému problému spočíva v riešení vzťahov socioekonomickej a prírodnej krajiny (Izakovičová a kol., 1997) s cieľom zosúladiť hospodársky rozvoj s ochranou prírody, prírodných a kultúrnohistorických zdrojov a ochranou životného prostredia.

Okrem hodnotenia zmien krajiny existuje aj akási spätná väzba, ako sa tieto zmeny odrážajú v myslení a správaní človeka a celej spoločnosti ku krajine. Aby došlo k nárastu pozitívnych vplyvov na krajinnú štruktúru, sú potrebné aj zmeny v správaní človeka k životnému prostrediu. Na takéto zmeny treba šíriť poznatky, ktoré k týmto zmenám v myslení, vedomí a správaní človeka a celej spoločnosti prispievajú. Človek a jeho odborná pripravenosť a hodnotová orientácia sú dôležitou podmienkou na hodnotiace a rozhodovacie procesy. Človek vstupuje do vzťahov s prostredím ako objekt aj ako subjekt, nielen ako užívateľ životného prostredia, ale aj ako jeho tvorca a ochranca. Človek by mal pristupovať k životnému prostrediu uvedomelejšie a racionálnejšie, aby za stav kvality krajiny zodpovedal, aby krajina Slovenska poskytla kvalitatívne vyhovujúci priestor aj budúcim generáciám.

Z humánno-ekologického hľadiska má hodnotenie ľudských aktivít veľký význam pri stanovení kvality životného prostredia. Hodnoteniu životného prostredia, kvality života, regionálnemu rozvoju sa venujú predovšetkým geograficky a sociologicky orientované práce domácich aj zahraničných autorov, ako sú Havrlant (1999), Ira (1999), Cutter (1985), Walmsley, Lewis (1994), Podolák (1999), Mládek (2001), Diener, Suh (1997), Gajdoš, Pašiak (2008), Bernard (2010), ktorí hodnotia sídla na základe občianskej vybavenosti, kvality domového a bytového fondu, technickej vybavenosti, dochádzky za prácou mimo obec, úmrtnosti, ale aj miery spokojnosti sledovanej v rôznych vrstvách a častiach spoločnosti.

V príspevku prinášame príklad krajinnoeologického prístupu hodnotenia kvality životného prostredia na regionálnej úrovni vo vidieckych sídlach okresu Trnava. V metodologickej časti prezentujeme, ako do hodnotenia pozitívnych socioekonomických javov vstupuje aj hodnotenie kultúrnych pamiatok, a príspevok doplníme ukázkami vybraných odpovedí z dotazníkového prieskumu, ktoré súvisia s kultúrnohistorickými zdrojmi a kvalitou životného prostredia.

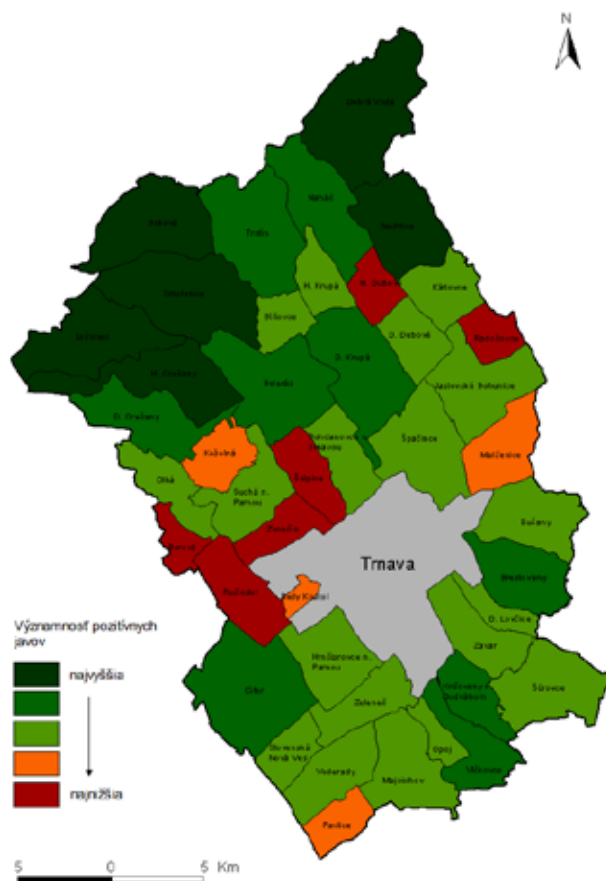
Teoreticko-metodické východiská hodnotenia kvality životného prostredia vidieckych sídel

Krajinnoeologické hodnotenie kvality životného prostredia vidieckych sídel v okrese Trnava vychádzalo a nadväzovalo na hodnotenie pozitívnych a stresových faktorov z metodiky LANDEP (Ružička, Miklós, 1982; Ružička, 2000), ako aj z metodiky hodnotenia vplyvov na ekologickú štruktúru krajiny (Moyzeová, 2004; Moyzeová a kol., 2015).

Pri hodnotení sme využili kombinovanú metodiku založenú na:

- špecifikácii faktorov s pozitívnym vplyvom na kvalitu životného prostredia vidieckych sídel a hodnotenia ich významnosti;
- špecifikácii faktorov s negatívnym vplyvom na kvalitu životného prostredia vidieckych sídel a hodnotenia ich závažnosti;
- hodnotení syntetického vplyvu ľudských aktivít na krajinnú štruktúru (na stanovení stupňa antropizácie vidieckeho prostredia);
- hodnotení syntetického vplyvu ľudských aktivít na jednotlivé krajinotvorné zložky;
- hodnotení kolízií pozitívnych a negatívnych vplyvov a z nich vyplývajúcich krajinnoekologických a environmentálnych problémov;
- stanovení koeficientov celkovej kvality vidieckeho prostredia na základe spolupôsobenia pozitívnych a negatívnych prvkov;
- výbere, základnej charakteristike a stanovení indikátorov determinujúcich kvalitu sídel a v návrhu na ich monitoring;
- rozpracovaní metód zapojenia hlavných aktérov do hodnotenia kvality životného prostredia vidieckych sídel;
- návrhu manažmentu zlepšenia kvality životného prostredia vidieckych sídel a zabezpečenia ich trvalo udržateľného rozvoja;
- komplexnom posúdení navrhovaných opatrení z aspektu sociálneho, environmentálneho a ekonomického dopadu na rozvojové podmienky vidieckych sídel.

Pri stanovení kvality životného prostredia má hodnotenie pozitívnych socioekonomických javov významné postavenie. Pozitívne socioekonomické javy predstavujú ľudské aktivity zamerané na ochranu prírody, na zvyšovanie ekologickej stability a biodiverzity, racionálne využívanie a ochranu prírodných a kultúrnohistorických zdrojov, ako aj na ochranu bezprostredného životného prostredia človeka. Vplyv pozitívnych ľudských aktivít na kvalitu životného prostredia sme hodnotili na základe výskytu a početnosti pozitívnych socioekonomických javov zastúpených v každom katastrálnom území (k. ú.) vidieckeho sídla. V rámci ochrany prírody hodnotiacimi kategóriami boli: chránená krajinná oblasť, prírodná rezervácia, národná prírodná rezervácia, prírodná pamiatka, národná prírodná pamiatka, chránený areál, chránené vtáčie územie, územie európskeho významu, chránený strom, biocentrum a biokoridor. Ďalej sme v každom katastrálnom území hodnotili zastúpenie prvkov ochrany prírodných zdrojov. V rámci ochrany lesných zdrojov sme hodnotili lesy ochranné a lesy osobitného určenia. V kategórii ochrany vodných zdrojov sme hodnotili pásma hygienickej ochrany vodného zdroja, geotermálne vody a minerálne vody. Z pôdných zdrojov sme hodnotili zastúpenie najkvalit-

Obr. 1. Zastúpenie a významnosť pozitívnych javov vo vidieckych sídlach okresu Trnava. Zdroj: Moyzeová a kol. (2015)

nejších pôd, z nerastných surovín chránené ložiskové územie a z kultúrnohistorických zdrojov kultúrne pamiatky.

Druhým hodnotiacim ukazovateľom bolo stanovenie významnosti pozitívnych socioekonomických javov. Nakoľko pozitívne javy majú z krajinnoekologického a environmentálneho hľadiska na hodnotenie kvality životného prostredia rozdielnu významnosť, priradili sme metódou Fullerovho trojuholníka každému pozitívnemu javu numerickú hodnotu jeho významnosti (Moyzeová, 2004). Najvyššie hodnoty významnosti boli priradené chráneným územiám v 5. stupni ochrany (15,5), chráneným vtáčim územiám (14,5), pásmam hygienickej ochrany vodných zdrojov (13,5), biocentrám (13,5), kultúrnym pamiatkam (12,0) a lesom ochranným a lesom osobitného určenia (8,0). Kombináciou hodnotenia počtu a významnosti pozitívnych javov, z celkového počtu 44 hodnotených vidieckych sídel, má 34 sídel vysoký počet a vysokú významnosť pozitívnych javov a desať sídel nízky počet a nízku významnosť pozitívnych javov (obr. 1).

Zastúpenie pozitívnych socioekonomických javov v k. ú. hodnotených sídel má charakter priestorovo-

Obr. 2. Ruiny hradu Dobrá Voda v rovnomennej obci (2013) Foto: Míriam Polláková

Obr. 3. Ruiny františkánskeho kláštora sv. Kataríny Alexandrijskej v Dehticiach (2015). Foto: Milena Moyzeová

-ochranných limitov a obmedzení a prispieva k zvyšovaniu kvality životného prostredia.

Kultúrohistorické zdroje vo výskume vidieckych sídel

V rámci kultúrohistorických zdrojov sme mapovali a analyzovali legislatívne chránené kategórie, ktoré sa reálne vyskytovali v hodnotených vidieckych sídlach. Legislatívnu ochranu kultúrohistorických zdrojov zabezpečuje predovšetkým zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacie vyhlášky. Vo všeobecnosti kultúrohistorické zdroje hmotného a nehmotného charakteru podmieňujú kultúrohistorickú významnosť hodnoteného územia. Kultúrohistorické zdroje tvoria kultúrne dedičstvo každého regiónu a sú základnou kultúrnou hodnotou aj každého vidieckeho sídla v okrese Trnava. Podľa Štefunkovej, Dobrovodskej (1998) ich možno charakterizovať ako súbor tých prvkov a javov v krajine, ktoré vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu jeho histórie až do nedávnej minulosti a ktorou človek pretváral prírodu alebo vytváral nové doposiaľ zachované štruktúry. V *Ústrednom zozname pamiatkového fondu* (www.pamiatky.sk) je registrovaných 72 najvýznamnejších a najvzácnejších pamiatok na území SR, ktoré

boli vyhlásené za národné kultúrne pamiatky. Podľa druhového určenia sú kultúrne pamiatky zastúpené kategóriami architektúra, archeológia, história, historická zeleň, ľudové staviteľstvo, technika, výtvarné umenie a urbanizmus. Najviac pamiatkových objektov vo vidieckych sídlach okresu Trnava je lokalizovaných v obciach Dobrá Voda, Malženice, Smolenice, Buková, ale aj Dehtice a Dolná Krupá. Niektoré kultúrne pamiatky sa nachádzajú aj mimo intravilánov obcí. Mnohé z nich sú často navštevované, ako napr. ruiny hradov v k. ú. obcí Buková a Dobrá Voda (obr. 2), františkánsky kláštor v lese v k. ú. Dehtice (obr. 3), ale aj Hradisko Molpír z doby halštatskej v k. ú. obce Smolenice.

Z krajinnoekologického hľadiska kvalitu životného prostredia v sídlach zvyšuje aj zastúpenie historickej zelene v parkoch. Napríklad v obci Brestovany sa nachádza park z 1. polovice 19. storočia v prírodno-krajinárskom slohu, ktorý je spolu s kaštieľom nehnuteľnou národnou kultúrnou pamiatkou evidovanou v *Registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok* Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (www.pamiatky.sk). V obci Dolná Krupá bol po roku 1749 založený park, ktorý tvorí súčasť národnej kultúrnej pamiatky s názvom kaštieľ s areálom. V obci Smolenice je historická zeleň parku z 19. storočia súčasťou národnej kultúrnej

pamiatky s názvom hrad – Smolenický zámok. Aj v obci Cífer sa nachádza park v prírodno-krajinárskom slohu zo začiatku 19. storočia, ktorý je súčasťou národnej kultúrnej pamiatky s názvom kaštieľ a park. Starším parkom je park vo Voderadoch, ktorý vznikol v roku 1794 a je súčasťou národnej kultúrnej pamiatky s názvom kaštieľ a park. Po roku 1895 až po začiatok 20. storočia sa datuje vznik parku v obci Zavar. Pamiatkovým objektom je park ako súčasť národnej kultúrnej pamiatky kaštieľ s areálom. Parky s drevinami s veľkou biologickou a estetickou hodnotou tvoria prechodnú zónu medzi kultúrnou a prírodnou krajinou. V súčasnosti však mnohé z nich vyžadujú revitalizáciu.

V okrese Trnava sa vyskytujú aj obce, v ktorých národné kultúrne pamiatky nie sú zastúpené. Ide o obce Horná Krupá, Jaslovské Bohunice, Opoj, Pavlice, Radošovce, Šelpice, Šúrovce, Vlčkovce, Zeleneč a Zvončín. V týchto obciach však nájdeme mnohé sakrálne stavby, sochy, pomníky, plastiky, praniere, ktoré nie sú legislatívne chránené, ale zvyšujú kultúrohistorickú významnosť obce a sú často navštevované.

Sociologický prieskum

Pri hodnotení kvality životného prostredia zohráva dôležitú úlohu aj subjektívne hľadisko. Na hodnotenie subjektívnych aspektov kvality životného prostredia sme preto krajinnoekologický výskum doplnili o sociologický prieskum realizovaný v rokoch 2014 až 2015 formou dotazníka. Výskumu sa zúčastnilo 44 starostov, ktorí odpovedali na sedemnášť otázok zameraných na hodnotenie environmentálnej, sociálnej a ekonomickej situácie v ich sídlach. V dotazníku sme využili kombinované otázky s dichotomickými aj škálovanými odpoveďami. Odpovede sme percentuálne vyhodnotili a tabuľkovo a graficky vizualizovali. Kombinovaním krajinnoekologického hodnotenia a sociologického prieskumu sme hľadali súvislosti medzi funkčným využitím sídel a kvalitou životného prostredia, medzi prírodným potenciálom, kultúrohistorickým a ľudským potenciálom a perspektívami rozvoja obce, a to nielen z vedeckého, ale aj emocionálneho hľadiska. Využili sme názory starostov, ktorí sú z hľadiska svojej pracovnej pozície zamestnancami vo verejnej službe za rozvoj obce priamo zodpovední, ale súčasne disponujú množstvom relevantných informácií o obci a jej obyvateľoch.

Odpovede sme vyhodnotili aj vzhľadom k demografickým charakteristikám respondentov (pohlaviu, veku, dĺžke bývania v obci a najvyššiemu dosiahnutému vzdelaniu), čím sme získali väčšie názorové spektrum. Na ilustráciu odpovedí z dotazníkového prieskumu vyberáme ukážky odpovedí na otázky č. 3 a 4, ktoré súviseli s kultúrnymi pamiatkami a životným prostredím.

Takmer v každej obci v okrese Trnava sa nachádzajú kultúrne pamiatky, ktoré majú vysokú kultúrnu hodnotu a často sú vyhľadávanou atrakciou nielen pre

Tab. 1. Dôležitosť kultúrnych pamiatok a tradícií podľa sociologického prieskumu realizovaného so starostami vidieckych sídel okresu Trnava

Hodnotenie javu	Percento	Počet starostov
Veľmi významný	25	11
Významný	34	15
Priemerný	27	12
Nízky	12	5
Veľmi nízky	2	1
Celkový súčet	100	44

miestnych obyvateľov, ale aj pre návštevníkov. Dôležité je, aby sa kultúrnym pamiatkam venovala aj naďalej pozornosť nielen zo strany starostu a miestneho zastupiteľstva, ale aj organizácií, miestnych podnikateľov a miestneho obyvateľstva. V otázke č. 3 sme sa pýtali respondentov, aký význam prisudzujú nasledujúcim pozitívnym javom z hľadiska kvality životného prostredia v ich obci. Respondenti v tejto otázke mali priradiť jeden z piatich stupňov významnosti (veľmi významný, významný, priemerný, nízky a veľmi nízky) vybraným pozitívnym faktorom (chránené územia, dostatok vody na pitné účely, dostatok ornej pôdy, lesy, kultúrne pamiatky a tradície, nerastné bohatstvo, obytné priestory, priestory na rekreáciu a zotavenie) z hľadiska ich vplyvu na kvalitu ich životného prostredia. Z odpovedí vyberáme iba priradenie stupňa významnosti kultúrnym pamiatkam a tradíciám (tab. 1).

Podľa názoru pätnástich starostov (34 %) majú kultúrne pamiatky a tradície v ich obci významný vplyv na kvalitu ich životného prostredia. Pre dvanásť starostov (27 %) majú priemerný vplyv. Jedenásť starostov (25 %) si myslí, že kultúrne pamiatky majú veľmi významný vplyv na kvalitu ich životného prostredia. Pre päť starostov (12 %) je tento vplyv nízky a pre jedného starostu (2 %) veľmi nízky.

Na základe demografických charakteristík sme vzhľadom na odpovede nezaznamenali výraznejší vzťah. Najvyššie percento starostov žijúcich v obci od narodenia alebo viac ako 10 rokov, mužov aj žien všetkých vekových kategórií aj dosiahnutého vzdelania označilo vo svojich odpovediach kultúrne pamiatky a udržiavanie tradícií za významný pozitívny faktor, ktorý zvyšuje atraktivitu hodnoteného územia a spolu s ostatnými hodnotenými faktormi pozitívne vplyva aj na kvalitu životného prostredia.

V otázke č. 4 sme sa respondentov pýtali na najvýznamnejšie zdroje, ktorými obce disponujú a ktoré sú ich rozvojovou bázou (tab. 2). Ako vyplýva z odpovedí starostov, nielen pôdne a lesné zdroje, ale aj výhodná poloha, obchodná sieť a cestovný ruch sú považované za významné zdroje rozvoja obcí. V obciach okresu Trnava – Bučany, Dolné Dubové, Špačince a Trstín boli medzi významné zdroje rozvoja obce zaradené aj

Tab. 2. Najvýznamnejšie zdroje rozvoja obce podľa sociologického prieskumu

Obec	Odpovede starostov
Biely Kostol	výhodná poloha obce v blízkosti Trnavy
Bíňovce	blízkosť vodnej nádrže
Bohdanovce nad Trnavou	poľnohospodárska pôda
Boleráz	priemyselná zóna
Borová	dotácie od štátu
Brestovany	kvalitná pôda
Bučany	kultúrne pamiatky a tradície
Buková	lesné zdroje
Cífer	pôdne zdroje
Dechtice	vodné zdroje
Dlhá	poľnohospodárstvo
Dobrá Voda	lesné zdroje
Dolná Krupá	pôda – nakoľko absentujú stavebné parcely
Dolné Dubové	kultúrne dedičstvo, hrdosť na svoju minulosť
Dolné Lovčice	orná pôda
Dolné Orešany	výstavba rodinných domov a bytov, aby sa zlepšila veková štruktúra obyvateľstva
Horná Krupá	finančné zdroje
Horné Dubové	spolupráca poľnohospodárskeho družstva s obcou
Horné Orešany	reštauračné a ubytovacie zariadenia
Hrnčiarovce nad Parnou	finančné zdroje
Jaslovské Bohunice	jadrová elektrárň
Kátlovce	nemajú žiadne zdroje
Košolná	bytová výstavba
Križovany nad Dudváhom	finančné zdroje
Lošonec	lesy
Majcichov	vybudovanie priemyselnej zóny, pritiahnutie investorov
Malženice	poľnohospodárska pôda
Naháč	výstavba rodinných domov, aby sa zvýšil počet mladých ľudí v obci
Opoj	kvalitnejšia obchodná sieť
Pavlice	finančné zdroje
Radošovce	rozvoj individuálnej bytovej výstavby
Ružindol	pozemky vo vlastníctve obce
Slovenská Nová Ves	pôdne zdroje
Smolenice	lesy
Suchá nad Parnou	výstavba nájomných bytov
Šelpice	cestovný ruch
Špačince	kultúrne pamiatky, pašiový stĺp – jeden z troch v Európe
Šúrovce	pôdne zdroje
Trstín	tradícia a história obce
Vlčkovce	finančné zdroje
Voderady	pôdne zdroje, agroturistika
Zavar	financie z automobilky
Zeleneč	finančné zdroje
Zvončín	poloha obce v blízkosti Trnavy, čo zvyšuje záujem o bývanie v obci

Vysvetlivky: **tučné písmo** – preferencia kultúrnych pamiatok pri rozvoji obce

kultúrnohistorické zdroje. Podľa názoru starostov, ide o objekty vysokej kultúrnej hodnoty, ktoré je potrebné v obci zachovať. V obci Bučany sa nachádzajú dve národné kultúrne pamiatky architektúry. Jednou je kúria v empírovom slohu zo 16. storočia a druhou zaniknutý kaštieľ z druhej polovice 18. storočia, postavený v neskorobarokovom slohu. V obci Dolné Dubové sú dve

národné kultúrne pamiatky – jedna je pamiatka architektúry, gotický kostol z 1. polovice 14. storočia, druhá kultúrna pamiatka, pamätnú tabuľu z roku 1960, dokumentuje významnú históriu obce. V obci Špačince sa nachádzajú tri národné kultúrne pamiatky, z čoho sú dve pamiatky architektúry – božia muka z roku 1692 postavená v barokovom slohu a kostol z roku 1312.

Výtvarné umenie v obci prezentuje socha na stĺpe postavená v roku 1678 v neskororenesančnom slohu. Päť pamiatkových objektov sa nachádza v obci Trstín – štyri sú objekty architektúry a jeden objekt dokumentujúci históriu obce. Najstaršou kultúrnou pamiatkou v obci je románsky kostol z roku 1245. Druhý, barokový kostol bol postavený v rozpätí rokov 1753 až 1763. V obci sa nachádzajú aj dva kaštiele. Barokový kaštieľ bol postavený v 1. polovici 18. storočia a renesančný kaštieľ bol postavený v 1. polovici 17. storočia (www.pamiatky.sk).

Starostovia vo všetkých vidieckych sídlach okresu Trnava sa snažia nielen udržiavať dobrý stav nehnuteľných kultúrnych pamiatok, ale aj udržiavať históriu a tradície obce, ku ktorým patria napríklad fašiangové zvyky, jánske ohne, pochovávanie basy, jarmoky, ale aj tradičné techniky vyšívania krojov a maľovania kraslíc.

* * *

V príspevku sme sa zamerali na prezentáciu časti výskumu realizovaného vo vidieckych sídlach okresu Trnava. Výskum kvality životného prostredia zahŕňa aj výskum intravilánu sídel na základe špecifikovaných indikátorov kvality životného prostredia a kvality života a tiež širší záber sociologického prieskumu realizovaného nielen so starostami vidieckych obcí. Hodnotenie pozitívnych socioekonomických javov, ku ktorým kultúrohistorické zdroje patria, je iba jednou z možných alternatív. Výsledky hodnotenia však treba zahrnúť do rozvojových dokumentov sídel, do územného plánovania a do miestnej politiky v oblasti životného prostredia s cieľom jeho neustáleho zlepšovania. Kultúrohistorické zdroje tvoria kultúrne dedičstvo a sú základnou kultúrnou hodnotou každého sídla nielen v okrese Trnava, ale na celom Slovensku. Preto ich treba chrániť v zmysle platnej legislatívy, podľa ktorej zachovanie a ochrana kultúrnych pamiatok zahŕňa činnosti a opatrenia, ktoré sa zameriavajú na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území. Zákon ustanovuje povinnosti a práva vlastníkov a ostatných subjektov starať sa o zachovanie kultúrnych pamiatok, udržiavať ich v dobrom stave a chrániť ich pred ohrozením, poškodením, znehodnotením alebo odcudzením. Nielen organizácie, ale aj občania, aj keď nie sú vlastníkami kultúrnych pamiatok, sa musia ku kultúrnym pamiatkam správať tak, aby nespôsobili nepriaznivé zmeny ich stavu alebo ich prostredia a neohrozili ich zachovanie a vhodné spoločenské uplatnenie. Nakoľko je táto činnosť verejným záujmom, je na každom z nás, akú budúcnosť budú mať kultúrne pamiatky na Slovensku.

Príspevok vznikol s podporou projektu Vedeckej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR a SAV č. 2/0078/18 Výskum biokultúrnych hodnôt.

Literatúra

- Bernard, J.: Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a miestni samospráva. Sociologické studie 10/1. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 126 s.
- Cutter, S. L.: Rating Places: A Geographers View on Quality of Life. Washington DC: Resource Publications in Geography, the Association of American Geographers, 1985, 76 p.
- Diener, E., Suh, E. M.: Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators. Social Indicators Research, 1997, 40, 1 – 2, p. 189 – 216.
- Gajdoš, P., Pašiak, J.: Sociálne zdroje lokálneho a regionálneho rozvoja. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2008, 217 s.
- Havrlant, M.: Posudzování kvality životního prostředí z aspektu geografie. Folia geographica, Přírodní vědy, 1999, 32, 3, s. 332 – 338.
- Ira, V.: Životné prostredie, kvalita života a trvalo udržateľný rozvoj vo vnímaní a predstavách obyvateľov (v regiónoch Dolné Pomoravie, Tatry a Východné Karpaty). Folia geographica, Přírodní vědy, 1999, 32, 3, s. 338 – 347.
- Izakovičová, Z., Miklós, L., Drdoš, J.: Krajinnoeologická podmienky trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 1997, 186 s.
- Mládek, J.: Priestorová diferencovanosť populačného vývoja Slovenska. In: Baran, V. (ed.): Premeny Slovenska v regionálnom a didaktickom kontexte. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Matthiae Belii, Geografické štúdie č. 8. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2001, s. 41 – 50.
- Moyzeová, M.: Hodnotenie vplyvov na ekologickú štruktúru krajiny v podmienkach hospodársky intenzívne využívaného regiónu (na príklade modelového územia okresu Trnava). Dizertačná práca. Bratislava: Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2004, 152 s.
- Moyzeová, M., Miklós, L., Šatalová, B., Izakovičová, Z., Osláňni, J., Kenderessy, P., Štefunková, D., Krnáčová, Z.: Hodnotenie kvality životného prostredia vidieckych sídiel (na príklade vidieckych sídiel okresu Trnava). Bratislava: Ústav krajiny ekológie SAV, 2015, 280 s.
- Podolák, P.: Populačný vývoj vidieckych sídiel Slovenska. Folia geographica, 1999, 32, 3, s. 67 – 72.
- Ružička, M.: Krajinnoeologické plánovanie – LANDEP I. (Systémový prístup ku krajiny ekológii). Edícia Biosféra. A. Sériá vedeckej literatúry, Vol. A2. Bratislava: Združenie Biosféra pre Katedru ekológie a environmentalistiky, Spoločné pracovisko Fakulty prírodných vied UKF v Nitre a Ústavu krajiny ekológie SAV Bratislava, 2000, 120 s.
- Ružička, M., Miklós, L.: Landscape-Ecological Planning (LANDEP) in the Process of Territorial Planning. Ekológia (ČSSR), 1982, 1, 3, p. 297 – 312.
- Štefunková, D., Dobrovodská, M.: Kultúro-historické zdroje Slovenska a ich význam pre trvalo udržateľný rozvoj. In: Izakovičová, Z., Kozová, M., Paudišová, E. (eds.): Implementácia trvalo udržateľného rozvoja. Zborník zo seminára. Bratislava: Ústav krajiny ekológie SAV pre SNK SCOPE, 1998, s. 104 – 111.
- Walmsley, D. J., Lewis, G. J.: People and Environment: Behavioural Approaches in Human Geography. New York: Longman Scientific and Technical, 1994, 290 p.

RNDr. Milena Moyzeová, PhD.,

milena.moyzeova@savba.sk

Ústav krajiny ekológie Slovenskej akadémie vied,
Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava